

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри, професор

 Галина ЗАПША

«09» 08 2024 року

«ПОГОДЖЕНО»

В.о. декана факультету економіки
та управління, доцент

 Тетяна МАЦЄВИЧ

«09» 08 2024 року

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-педагогічної
та методичної роботи, доцент

 Інна МАЛЕЦЬКА

«09» 08 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ОП 05 ЛІДЕРСТВО І УПРАВЛІННЯ КОМАНДАМИ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

другий (магістерський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

07 «Управління та адміністрування»
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

073 «Менеджмент»
(код та найменування спеціальності)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Менеджмент

(назва освітньої програми)

СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ

Факультет економіки та управління
(факультет, інститут)

ОДЕСА – 2024

Робоча програма освітнього компонента «Лідерство і управління командами» для здобувачів за освітньо-професійною програмою «Менеджмент» спеціальності 073 «Менеджмент» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Розробник програми: Андрій АНДРЕЙЧЕНКО, доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту.

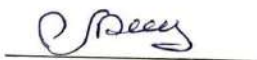
Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри менеджменту
Протокол № 1 від «09» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри
менеджменту

Галина ЗАПША

Гарант освітньої програми

Анатолій ЛВІНСЬКИЙ

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (1 курс)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма здобувача вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування» Спеціальність: 073 «Менеджмент»	Обов'язкова	
Змістових модулів – 2	Освітня програма «Менеджмент»	Рік підготовки	
Індивідуальне науково- дослідне завдання		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача – 5	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекції	
		18 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		72 год.	108 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю:	
		іспит	іспит

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 48/72 (66%);

для заочної форми навчання – 12/108 (11%).

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Освітній компонент *«Лідерство і управління командами»* відноситься до складу обов'язкових освітніх компонентів освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент». Передумовами для вивчення освітнього компонента є формування у здобувачів компетентності у сфері менеджменту організації, управління об'єднаннями підприємств, корпоративного управління.

Метою викладання освітнього компонента є формування системи професійної компетентності (знань, прикладних вмінь та навичок) щодо використання принципів, типів, інструментів лідерства керівником та забезпечення тривалого ділового партнерства в бізнесі.

Завданням викладання освітнього компонента є теоретична та практична підготовка здобувачів з питань:

- оволодіння основними поняттями й концепціями теорії лідерства;
- визначати переваги та загрози лідерської поведінки в організації;
- формування системного уявлення про лідерство в організації;
- оволодіння основними інструментами лідерства в сучасній організації.

Результатом вивчення освітнього компонента є оволодіння професійно-функціональними знаннями та вміннями:

здобувач повинен знати: сутність лідерства, історію розвитку відповідних теорій лідерства, їх переваги і недоліки; особливості різних стилів лідерства; передумови ефективного лідерського впливу; про основні етапи формування команди; ціннісні, критеріальні та поведінкові переваги партнера у діловому спілкуванні; процеси внутрішньої динаміки команди під час переходу від одного етапу розвитку до іншого.

здобувач повинен уміти: здійснювати аналіз ситуативних чинників, що обумовлюють вибір ефективного стилю лідерства в організації; обирати ефективні методи та прийоми управлінського впливу; формувати власний імідж шляхом цілеспрямованого використання мовної культури, культури зовнішності, невербальних засобів, аксесуарів; визначати свій стиль лідерства, ідентифікувати й намітити план розвитку свого стилю керування командою; визначати готовність колективу до формування команд; визначати сфери спільних інтересів та цінності для побудови ефективних партнерських стосунків; здійснювати оцінку ділових партнерів; формувати та підтримувати довіру бізнес-партнерів; вести дискусію й управляти аудиторією, уникати логічних помилок у суперечці й дискусії; здійснювати ділові переговори з урахуванням особливостей комунікаційної ситуації, етичних вимог та психологічних закономірностей переговорного процесу; визначати заходи щодо підготовки публічного виступу; здійснювати презентацію ділової інформації.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті вивчення освітнього компонента *«Лідерство і управління командами»* у здобувача формуються:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері управління або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

- здатність до спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК2);
- здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети (ЗК4);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК5);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК6);

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів (СК1);
- здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту (СК3);
- здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління (СК5);
- здатність формувати лідерські якості та демонструвати їх в процесі управління людьми (СК6);
- здатність розробляти проекти, управляти ними, виявляти ініціативу та підприємливість (СК7);
- здатність використовувати психологічні технології роботи з персоналом (СК8);
- здатність до управління організацією та її розвитком (СК10);
- здатність ідентифікувати існуючі проблеми функціонування аграрного бізнесу, визначати можливості для його розвитку з урахуванням ринкових трендів та пріоритетів аграрної політики (СК13).

Програмними результатами вивчення освітнього компонента *«Лідерство і управління командами»* є:

- мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність (ПРН 6);
- організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті (ПРН 7);
- вміти спілкуватись в професійних і наукових колах державною та іноземною мовами (ПРН 9);

- демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач (ПРН 10);
- забезпечувати особистий професійний розвиток та планування власного часу (ПРН 11);
- вміти делегувати повноваження та керівництво організацією (підрозділом) (ПРН 12);
- вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу) (ПРН 13);
- розробляти інноваційні моделі управління господарюючими суб'єктами агробізнесу, що спрямовані на посилення їх конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку аграрного сектора (ПРН 16).

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

(1 курс)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Концептуальні засади лідерства												
Тема 1. Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера	15	2	4			9	14	1				13
Тема 2. Еволюція теорій лідерства.	13	2	2			9	14	1				13
Тема 3. Складові структури лідерського потенціалу особистості та особливості його розвитку	15	2	4			9	16	1	2			13
Тема 4. Теорії лідерства: особистісні, ситуаційні, поведінкові	16	2	4			10	14	1				13
Разом за змістовим модулем 1	59	8	14			37	58	4	2			52
Змістовий модуль 2. Лідерство та етичні засади ділових стосунків.												
Тема 5.	9	2	2			5	12	1	1			10

Лідерство та ефективна комунікація												
Тема 6. Стилi ефективного лідерства	9	2	2			5	9	1	1			7
Тема 7. Управління конфліктами та стресостійкість лідера	15	2	4			9	15		2			13
Тема 8. Формування команд і робота в командах	14	2	4			8	13					13
Тема 9. Ораторське мистецтво лідера	14	2	4			8	13					13
Разом за змістовим модулем 2	61	10	16			35	62	2	4			56
Усього годин	120	18	30			72	120	6	6			108

5. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

5.1. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЛІДЕРСТВА.

Тема 1. Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера

Феномен "лідерство": поняття й сутність; визначення поняття "лідерства"; сутнісні характеристики поняття "лідерства". Функції лідера, його особистісні характеристики: типи лідера та їх характеристика; концепція фізичних якостей лідера та концепція інтелектуальності; п'ять особистісних факторів лідера. Визначення й природа влади.

Тема 2. Еволюція теорій лідерства

Історичні підходи до лідерства з давніх часів. Підхід з позиції лідерських якостей (без урахування ситуації). Підхід з позиції лідерської поведінки (без урахування ситуації). Ситуаційний підхід до лідерства.

Тема 3. Складові структури лідерського потенціалу особистості та особливості його розвитку

Базові поняття лідерського потенціалу. Закономірності лідерського потенціалу. Принципи розвитку лідерського потенціалу. Професійна, фахова, управлінська компетентність. Профіль компетентності. Якості керівника-лідера.

Тема 4. Теорії лідерства: особистісні, ситуаційні, поведінкові

Теорія лідерства Р. Стогдилла. Групи лідерських якостей по У. Бенніс. Емоційне лідерство. Харизматичний лідерство. Характерні риси лідера: фізичні характеристики, розумові здібності, особливості характеру, соціальні характеристики, характеристики, пов'язані з участю в процесі праці. «Блакитна фішка» в навичках лідера.

Теорія лідерства Д. МакГрегора. Модель лідерства Р.Лайкерта. Теорія лідерства, розроблена в університеті штату Огайо. Дослідження Мічиганського університету. Теорія ситуаційного лідерства Блейка-Мутона. Теорія лідерства Херсі-Бланшара. Модель лідерства Фідлера. Модель лідерського поведінки Таннембаумана-Шмідта. Модель лідерства «шлях-мета» Хауза і Мітчелла. Модель лідерства на основі прийняття рішень Врума-Йеттона-Яго. Субститути і нейтралізатори лідерства.

Теорії лідерства вчених-біхевіористів. Ситуаційна модель Фідлера (1967 р.); модель "шлях - ціль" Хауза - Мітчелла (1971 р.); ситуаційна модель прийняття рішення Врума - Йеттона - Яго (1973 р.); модель ситуаційного лідерства П. Херсі і К. Бланшара (1974 р.); концепція заміників лідерства С. Керроу і Дж. Джермиера (1978 р.). Порівняльна характеристика ситуаційних моделей.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЛІДЕРСТВО ТА ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЛОВИХ СТОСУНКІВ.

Тема 5. Лідерство та ефективна комунікація

Комунікації та ділове спілкування керівників-лідерів. Головні принципи комунікацій. Класифікація видів комунікацій (спілкування). Форми ділового спілкування та мистецтво спілкування. Види ділового спілкування. Методи встановлення ділової комунікації. Комунікативний процес лідера. Головне призначення спілкування лідера. Елементи комунікативного процесу. Етапи процесу спілкування. Дві початкові моделі (стилі) комунікації. Характеристика комунікативних стилів. Комунікативна компетентність керівника-лідера. Характеристика та поняття комунікативної компетентності як багатокомпонентного явища. Навички для ефективною комунікації. Якісні особливості спілкування комунікативного лідера. Основні техніки розвитку комунікативної компетентності керівника.

Тема 6. Стилi ефективного лідерства.

Характеристика стилів ефективного лідерства. Ідеальне лідерство. Взаємодоповнююча команда лідерів. Архетипи неефективного лідерства.

Тема 7. Управління конфліктами та стресостійкість лідера.

Поняття про особистість лідера з позиції стресостійкості. Проблеми особистості лідера. Поняття стресу. Причини стресів. Види стресів та їх профілактика. Сучасні методики подолання стресів.

Тема 8. Формування команд і робота в командах.

Стратегія формування керівником управлінської команди. Моделі формування команд. Типологія команд. Характеристики етапів створення груп. Індивідуальний стиль формування управлінської команди. Основні складові, що безпосередньо впливають на ефективність командоутворення. Основні індивідуальні стилі формування керівником управлінської команди: заступницький, партнерський, формально-діловий й об'єднуючий. Фактори, що зумовлюють стиль та стратегію командоутворення. Вікові особливості суб'єкта командоутворення. Професійна й управлінська компетентність керівника щодо стратегії створення команди.

Тема 9. Ораторське мистецтво лідера.

Історія ораторського мистецтва. Види ораторської мови. Структура ораторської мови. Функціонально-значимі типи мови. Властивості ораторської мови. Підготовка до публічного виступу. Задум мови. Аргументація. Дедуктивна демонстрація. Індуктивна демонстрація. Особливості мовної комунікації: позиція слухаючого, три типи прийому й передачі інформації. Принципи й методи інформування. Текст як послідовність знаків. Словники. Body language (мова людського тіла). Цільові настанови мови. Провокаційна мова. Категорії змусити й переконати як реалізація "волі до влади". Мотивація професійної мови. Класифікація цільових настанов мови. Оцінка аудиторії. Вербальна й візуальна адаптація. Подолання оратором нервозності.

5.2 ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (курс лекцій)

Денна форма навчання

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
1	2
	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування системи управління персоналом – 8 год
1.1	<i>Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера (2 год)</i> 1. Феномен "лідерство": поняття й сутність; визначення поняття "лідерства"; сутнісні характеристики поняття "лідерства". 2. Функції лідера, його особистісні характеристики: типи лідера та їх характеристика; концепція фізичних якостей лідера та концепція інтелігентності; п'ять особистісних факторів лідера. Визначення й природа влади.
1.2	<i>Еволюція теорій лідерства (2 год)</i> 1. Історичні підходи до лідерства з давніх часів. 2. Підхід з позиції лідерських якостей (без урахування ситуації). 3. Підхід з позиції лідерської поведінки (без урахування ситуації). Ситуаційний підхід до лідерства.
1.3	<i>Складові структури лідерського потенціалу особистості та особливості його розвитку (2 год)</i> 1. Базові поняття лідерського потенціалу. 2. Закономірності лідерського потенціалу. 3. Принципи розвитку лідерського потенціалу. 4. Професійна, фахова, управлінська компетентність. 5. Профіль компетентності. 6. Якості керівника-лідера.
1.4	<i>Теорії лідерства: особистісні, ситуаційні, поведінкові (2 год)</i> 1. Теорія лідерства Р. Стогдилла. Групи лідерських якостей по У. Бенніс. Емоційне лідерство. Харизматичний лідерство. Характерні риси лідера. 2. Теорія лідерства Д. МакГрегора. Модель лідерства Р.Лайкерта. Теорія лідерства, розроблена в університеті штату Огайо. Дослідження Мічиганського університету. 3. Теорії лідерства вчених-біхевіористів. Порівняльна характеристика ситуаційних моделей.
	Змістовий модуль 2. Лідерство та етичні засади ділових стосунків (10 год.)

2.1	Лідерство та ефективна комунікація (2 год) 1. Комунікації та ділове спілкування керівників-лідерів. Головні принципи комунікацій. Форми ділового спілкування та мистецтво спілкування. 2. Комунікативний процес лідера. Головне призначення спілкування лідера. Елементи комунікативного процесу. 3. Комунікативна компетентність керівника-лідера. Основні техніки розвитку комунікативної компетентності керівника.
2.2	Стилі ефективного лідерства (2 год) 1. Характеристика стилів ефективного лідерства. 2. Ідеальне лідерство. 3. Взаємодоповнююча команда лідерів. 4. Архетипи неефективного лідерства.
2.3	Управління конфліктами та стресостійкість лідера (2 год) 1. Поняття про особистість лідера з позиції стресостійкості. 2. Проблеми особистості лідера. 3. Поняття стресу. Причини стресів. 4. Види стресів та їх профілактика. 5. Сучасні методики подолання стресів.
2.4	Формування команд і робота в командах (2 год) 2. Стратегія формування керівником управлінської команди. 3. Моделі формування команд. Типологія команд. Характеристики етапів створення груп. Індивідуальний стиль формування управлінської команди. 4. Основні складові, що безпосередньо впливають на ефективність командоутворення. 5. Професійна й управлінська компетентність керівника щодо стратегії створення команди.
2.5	Ораторське мистецтво лідера (2 год) 1. Історія ораторського мистецтва. 2. Види ораторської мови. Структура ораторської мови. 3. Підготовка до публічного виступу. 4. Body language (мова людського тіла). 5. Цільові настанови мови. Провокаційна мова. . 6. Оцінка аудиторії. Вербальна й візуальна адаптація.

Заочна форма навчання

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
1	2
	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування системи управління персоналом – 4 год
1.1	Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера (1 год) 1. Феномен "лідерство": поняття й сутність; визначення поняття "лідерства"; сутнісні характеристики поняття "лідерства". 2. Функції лідера, його особистісні характеристики: типи лідера та їх характеристика; концепція фізичних якостей лідера та концепція інтелігентності; п'ять особистісних факторів лідера. Визначення й природа влади.
1.2	Еволюція теорій лідерства (1 год) 1. Історичні підходи до лідерства з давніх часів. 2. Підхід з позиції лідерських якостей (без урахування ситуації). 3. Підхід з позиції лідерської поведінки (без урахування ситуації). 4. Ситуаційний підхід до лідерства.

1.3	Складові структури лідерського потенціалу особистості та особливості його розвитку (1 год) 1. Базові поняття лідерського потенціалу. 2. Закономірності лідерського потенціалу. 3. Принципи розвитку лідерського потенціалу. 4. Професійна, фахова, управлінська компетентність. 5. Профіль компетентності. 6. Якості керівника-лідера.
1.4	Теорії лідерства: особистісні, ситуаційні, поведінкові (1 год) 1. Теорія лідерства Р. Стогдилла. Групи лідерських якостей по У. Бенніс. Емоційне лідерство. Харизматичний лідерство. Характерні риси лідера. 2. Теорія лідерства Д. МакГрегора. Модель лідерства Р.Лайкерта. Теорія лідерства, розроблена в університеті штату Огайо. Дослідження Мічиганського університету. 3. Теорії лідерства вчених-біхевіористів.
Змістовий модуль 2. Лідерство та етичні засади ділових стосунків (2 год.)	
2.1	Лідерство та ефективна комунікація (1 год) 1. Комунікації та ділове спілкування керівників-лідерів. Головні принципи комунікацій. Форми ділового спілкування та мистецтво спілкування. 2. Комунікативний процес лідера. Головне призначення спілкування лідера. Елементи комунікативного процесу. 3. Комунікативна компетентність керівника-лідера. Основні техніки розвитку комунікативної компетентності керівника.
2.2	Стилі ефективного лідерства (1 год) 1. Характеристика стилів ефективного лідерства. 2. Ідеальне лідерство. 3. Взаємодоповнююча команда лідерів. 4. Архетипи неефективного лідерства.

5.3. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера	4	-
2	Тема 2. Еволюція теорій лідерства.	2	-
3	Тема 3. Складові структури лідерського потенціалу особистості та особливості його розвитку	4	2
4	Тема 4. Теорії лідерства: особистісні, ситуаційні, поведінкові	4	-
5	Тема 5. Лідерство та ефективна комунікація	2	1
6	Тема 6. Стилі ефективного лідерства	2	1
7	Тема 7. Управління конфліктами та стресостійкість лідера	4	2
8	Тема 8. Формування команд і робота в командах	4	-
9	Тема 9. Ораторське мистецтво лідера	4	-
	Разом	30	6

5.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера	9	13
2	Тема 2. Еволюція теорій лідерства.	9	13
3	Тема 3. Складові структури лідерського потенціалу особистості та	9	13

	особливості його розвитку		
4	Тема 4. Теорії лідерства: особистісні, ситуаційні, поведінкові	10	13
5	Тема 5. Лідерство та ефективна комунікація	5	10
6	Тема 6. Стили ефективного лідерства	5	7
7	Тема 7. Управління конфліктами та стресостійкість лідера	9	13
8	Тема 8. Формування команд і робота в командах	8	13
9	Тема 9. Ораторське мистецтво лідера	8	13
	Разом	72	108

5.5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання передбачає підготовку реферату за однією з актуальних проблем з лідерства і управління командами. Метою індивідуального науково-дослідного завдання є оволодіння теоретичними знаннями з питань з лідерства і управління командами та набуття практичних вмінь і навичок щодо застосування законів, принципів, методів, технологій та процедур в лідерстві і управлінні командами.

Реферат – це скорочений виклад змісту первинного документа або його частини, з основними фактичними даними й висновками. Він починається з викладу сутності роботи і складається за таким планом: тема, предмет, (об'єкт). характер і мета роботи. В рефераті слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту роботи, методи проведення роботи. Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і точним. Середній обсяг реферату становить приблизно 10-15 друкованих аркушів формату А4. Виконана реферативна робота повинна продемонструвати наявність навичок у здобувача щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з обраної теми. З цією метою здобувач має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково- методичних публікацій. В яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми. До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге, навчальна література, по-третє, методично-довідкова література з лідерства і управління командами. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми. Основна частина реферативної роботи складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини, а також узагальнення і можливі шляхи розв'язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

Детальні методичні рекомендації з виконання ІНПЗ представлені в навчально-методичному комплексі дисципліни.

Тематика рефератів

1. Розкриття особливостей особистих якостей сучасного лідера.
2. Характеристика процесу формування та розвитку команди.
3. Етапи життєвого циклу команди.

4. Структура групи та її чисельність. Формальна та неформальна структура.
5. Типи поведінки в групах: цільові ролі та підтримуючі ролі.
6. Основні концепції групових ролей.
7. Економічні категорії, їх сутність та значення: лідерство, вплив і влада.
8. Еволюція визначення лідерства впродовж ХХ ст.
9. Характеристика основних функцій лідерства.
10. Якості особистості, що забезпечують здатність до лідерства.
11. Характеристика ролі сучасного лідера в організації.
12. Класифікація якостей лідера та основні критерії оцінки лідерства.
13. Компетентності та якості лідерів. Розподіл компетенцій на загальні та спеціальні.
14. Основні поняття: компетентність, результати навчання, інтегральна компетентність фахівця.
15. Характеристика основних результатів навчання у сфері вивчення дисципліни.
16. Теорія особистісних якостей лідера (теорія рис).
17. Атрибутивні теорії, мотиваційно-цільові теорії лідерства, теорії заміників лідерства, теорія харизматичного лідерства та ін.
18. Структура лідерства. Характеристика основних елементів структури лідерства: лідер, послідовники, задачі, ситуація та група (команда).
19. Основні функції лідера: цілепокладання, міжособистісна компетентність, навички адекватного вибору ролей для ефективної діяльності команди.
20. Формування лідерського потенціалу на основі одного з трьох компонентів: ділового, емоційного та інформаційного.
21. Поведінкова модель лідерства на основі координатної сітки керівництва.
22. Ситуаційна модель лідерства на основі теорії Ф. Фідлера.
23. Ситуаційна модель лідерства на основі теорії Хорсі та Бланшара.
24. Ситуаційна модель лідерства на основі теорії Врума-Йеттона.
25. Моделі лідерства, що базується на адаптивному керівництві.
26. Сучасна модель розвитку лідерського потенціалу особистості.
27. Модель розвитку лідерського потенціалу особистості.
28. Види ділового спілкування.
29. Методи встановлення ділової комунікації.
30. Комунікативний процес лідера.
31. Характеристика комунікативних стилів.
32. Характеристика та поняття комунікативної компетентності як багатокомпонентного явища. Комунікативна компетентність керівника-лідера.
33. Навички для ефективної комунікації. Якісні особливості спілкування комунікативного лідера.
34. Основні техніки розвитку комунікативної компетентності керівника.
35. Визначити характерні особливості та наслідки влади, що заснована на покаранні.
36. Охарактеризувати вплив ситуаційних змін на перебіг групових процесів.
37. Визначити необхідні умови для ефективного застосування переконання.

38. Назвати та охарактеризувати зміст психологічних прийомів впливу на партнера.

39. Визначити, в чому полягає підготовка до публічного виступу.

40. Охарактеризувати бар'єри публічного виступу та засоби боротьби з ними.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання освітнього компонента здійснюється у формі читання лекцій, проведення практичних занять. Важливим елементом навчання є самостійна робота та виконання індивідуального навчально-практичного завдання у формі реферату.

Основними методами досягнення навчальних цілей є:

- проведення оглядових та проблемних лекцій. Вивчення лекційного матеріалу дасть змогу здобувачам набути теоретичні знання з проблем лідерства і управління командами;

- участі у практичних заняттях. Вирішення практичних завдань формує вміння і навички прикладного застосування теоретичних знань та передбачає розгляд практичних ситуацій в сфері лідерства і управління командами;

- отримання консультації. Під час консультацій здобувачі отримують відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та пояснення певних теоретичних положень освітнього компонента;

- виконання самостійної роботи. Вивчення курсу передбачає самостійне опрацювання здобувачами комплексу основної і додаткової наукової літератури, періодичних видань, законів України, указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України з питань освітнього компонента;

- проведення підсумкового контрольного випробування.

Таблиця 1

Відповідність програмних результатів та методів навчання

Результати навчання	Методи навчання
ПРН 6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність	Лекції, виконання практичних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (ділова гра – імітація, моделювання, спрощене відтворення реальних управлінських та інших ситуацій в ігровій формі; case study – опис конкретних ситуацій та проблем, що виникають при прийнятті рішень; метод «мозкового штурму» - генерування ідей щодо вирішення практичних проблемних ситуацій; дискусії з проблемних ситуацій; евристичний метод - організація активного пошуку розв'язання проблемних ситуацій під керівництвом викладача)
ПРН 7. Організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті	Лекції, виконання практичних робіт, самостійна робота, індивідуальні консультації. (Розповідь, пояснення, дискусія з проблемних питань, групове обговорення ситуації).
ПРН 9. Вміти спілкуватись в	Лекції, виконання практичних робіт, вправ; самостійна

професійних і наукових колах державною та іноземною мовами	робота, індивідуальні консультації. (реферативні виступи; презентації; ділова гра – імітація, моделювання, спрощене відтворення реальних управлінських та інших ситуацій в ігровій формі)
ПРН 10. Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач	Лекції, виконання практичних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (аналізу, синтезу, порівняння, індукції і дедукції, есе з проблемних питань)
ПРН 11. Забезпечувати особистий професійний розвиток та планування власного часу	Самостійна робота, індивідуальні консультації. виконання практичних робіт, вправ; (бліц- опитування; творчі ігри – ігри, у яких кінцевий результат неоднозначний, немає готових способів вирішення ігрової задачі і є безліч рішень, презентації)
ПРН 12. Вміти делегувати повноваження та керівництво організацією	Лекції, виконання практичних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (реферативні виступи; бесіда, пояснення, розповідь, дискусія, презентації, тестування)
ПРН 13. Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу)	Лекції, виконання практичних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (групове обговорення ситуації, дискусія, презентації, есе з проблемних питань, презентації)
ПРН 16. Розробляти інноваційні моделі управління господарюючими суб'єктами агробізнесу, що спрямовані на посилення їх конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку аграрного сектора	Лекції, виконання практичних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (групове обговорення ситуації, дискусія, презентації, есе з проблемних питань, презентації)

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента «Лідерство і управління командами» здійснюється у формі поточного, модульного (рубіжного) та підсумкового контролів, які передбачені «Положенням щодо системи оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ № 227-заг від 22 вересня 2023 року.

Поточний контроль (ПК) з освітнього компонента «Лідерство і управління командами» здійснюється під час аудиторних або дистанційних занять та охоплює питання програми курсу, які винесено на лекційні, практичні заняття та самостійну роботу. Поточний контроль передбачає використання таких форм як: усне опитування; виконання практичних завдань (обговорення ситуаційних вправ, робота з кейсами, розв'язання задач); доповіді, презентації, реферати (табл.2). Загальна кількість балів за поточний контроль з змістовного модуля може сягати 45.

Таблиця 2

Нарахування балів за темами освітнього компоненту під час поточного контролю*

Тема	Усні відповіді	Виконання практичних завдань (обговорення ситуаційних вправ, робота з кейсами, розв'язання задач)	Доповіді, презентації, реферати	Всього за тему
ПК за змістовний модуль 1 - 45				
Тема 1	4	3	2	9
Тема 2	4	3	2	9
Тема 3	4	3	2	9
Тема 4	4	3	2	9
Тема 5	4	3	2	9
ПК за змістовний модуль 2 - 45				
Тема 6	4	5	3	12
Тема 7	4	4	3	11
Тема 8	4	4	3	11
Тема 9	4	4	3	11

*Згідно рішення кафедри кількість балів може варіюватися з урахуванням особливостей освітнього компоненту та рівня складності завдань.

Модульний контроль (МК) з освітнього компонента «Лідерство і управління командами» здійснюється для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в кінці кожного з двох змістових модулів у формі контрольної роботи, яка складається з теоретичної і практичної частини. Теоретична частина передбачає складання тестів на платформі MOODLE. Практична частина – рішення задачі, або розв'язання проблемної ситуації. Загальна кількість балів за модульну контрольну роботу може сягати 45.

За результатами *поточного* і *модульного* контролю виводиться бал за змістовний модуль (Б_{зм}) як сума балів поточного і модульного контролів:

$$Б_{зм} = ПК + МК.$$

Критерії оцінювання поточного і модульних контролів представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Критерії оцінювання поточного і модульного контролів

Поточний контроль			Модульний контроль (модульна контрольна робота)	Відповідність за 100 б. шкалою	Критерії оцінювання
Усні відповіді	Виконання практичних завдань (обговорення ситуаційних вправ, робота з кейсами, розв'язання задач)	Доповіді, презентації, реферати			
4	3	2	41-45	90-100	Демонструє <i>високий</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання

3	2	1,5	35-40	74-89	Демонструє <i>достатній</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
2	1	1	25-34	60-73	Демонструє <i>задовільний</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
0-1	0-0,5	0-0,5	0-24	1-59	Демонструє <i>низький</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання

Підсумковий контроль з освітнього компонента «Лідерство і управління командами» проводиться у формі іспиту. Підсумкова оцінка знань здійснюється за накопичувальною системою та розраховується як середньоарифметична сума балів, отриманих за змістові модулі (табл. 4), а також відвідування занять та за додаткові види робіт з компоненту (табл. 5).

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу освітнього компонента становить 100 балів:

- бали за змістовні модулі – до 90 балів,
- бал за відвідування занять – до 5 балів,
- бал за додаткові види робіт до 5 балів.

Таблиця 4

Оцінювання освітнього компонента «Лідерство і управління командами»

Бал за змістовні модулі (БЗМ)											Сума		
Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)												Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього -0-5)
Змістовний модуль 1 (ЗМ 1) Поточний контроль - 45					Змістовний модуль 2 (ЗМ 2) Поточний контроль - 45					0-5	0-5	100	
T1	T2	T3	T4	T5		T6	T7	T8	T9				
9	9	9	9	9		12	11	11	11				
Модульний контроль – 45					Модульний контроль - 45								
Разом за змістовний модуль 1 – ЗМ1= ПК1 + МК1					Разом за змістовний модуль 2 – ЗМ2= ПК2 + МК2								
БЗМ = (ЗМ1 + ЗМ2) : 2													

**Згідно рішення кафедри кількість балів може варіюватися з урахуванням особливостей дисципліни та рівня складності завдань.*

Таблиця 5

Оцінювання освітнього компонента «Лідерство і управління командами»

Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)	Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього – 0-5)
Модуль 1	0-10% пропусків – 5 балів	доповідь на науковій студентській конференції
Модуль 2	10%-20% пропусків – 4 бали	активна участь в роботі наукового гуртка кафедри
.....	20%-40% пропусків – 3 бали	підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції і т.п.
	40%-60% пропусків – 2 бали	призове місце в олімпіаді
	60%-80% пропусків – 1 бал	підготовка наукової публікації
	більше 80% пропусків – 0 балів	виконання індивідуального завдання

Здобувач вищої освіти, який не брав участь у виконанні всіх видів робіт, передбачених робочою програмою або не склав модульний контроль, має право на його відпрацювання.

Якість засвоєння змісту освітнього компонента (незалежно від форми контролю) в Університеті **оцінюється** за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу (чотирибальну – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «не зараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 6.

Таблиця 6

Шкала оцінювання знань: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання рівня засвоєння освітнього компонента наведена в таблиці 7.

Таблиця 7

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90 - 100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну	Високий (творчий)	відмінно	зараховано

			інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили			
82 - 89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64 - 73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60 - 63	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

Участь здобувачів вищої освіти у заходах неформальної освіти, що відповідають тематиці освітнього компонента «Лідерство і управління командами» (короткотривалі курси, вебінари, майстер-класи, воркшопи, конференції, круглі столи, тренінги або інші освітні заходи), спрямовані на розширення знань у сфері лідерства, підвищення ефективності роботи в команді та розвитку комунікаційних навичок оцінюється у межах визначеної кількості балів за відповідною темою.

Результат виконання завдання – звіт та/або сертифікат учасника, що підтверджує отримані знання та компетентності. Здобувач освіти представляє результати участі у заході під час практичного чи індивідуального заняття.

Поточний контроль та оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти заочної форми навчання здійснюється на основі виконання завдань під час аудиторних занять та виконаних кожним здобувачем індивідуальних завдань. Індивідуальне завдання складається з індивідуального науково-дослідного завдання, що висвітлює теоретичні знання з питань лідерства, методів, технологій та процедур в управлінні командами. Індивідуальне завдання оцінюється за 100 бальною шкалою (табл. 6).

Для здобувачів освіти заочної форми навчання підсумковий контроль у формі екзамену проводиться в період екзаменаційної сесії. Екзамен проводиться у формі складання тестів на платформі MOODLE. Здобувачу надається 100 питань. За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал. Результати оцінюються за 100 бальною шкалою (табл. 7).

Відповідно до «Положення щодо системи оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ № 227-заг від 22 вересня 2023 року, здобувач вищої освіти має право на автоматичне зарахування відповідних балів за освітній компонент, підвищити оцінку з освітнього компонента, право на перескладання підсумкового контролю з освітнього компонента.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, деканом факультету/директором інституту створюється комісія для приймання підсумкового контролю, до якої входять завідувач кафедри (провідний викладач) і викладачі відповідної кафедри, представники деканату та органу студентського самоврядування.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Андрейченко А.В. Лідерство та управління командами: методичні вказівки з практичних занять для здобувачів ОС «магістр» денної форми навчання спеціальності 073 «Менеджмент». Одеса: ОДАУ, 2024. 30 с.
2. Андрейченко А.В. Лідерство та управління командами: методичні вказівки для виконання індивідуальних завдань для здобувачів ОС «магістр» заочної форми навчання спеціальності 073 «Менеджмент». Одеса: ОДАУ, 2024. 30 с.
3. Андрейченко А.В. Лідерство та управління командами: конспект лекцій для здобувачів ОС «магістр» спеціальності 073 «Менеджмент». Одеса: ОДАУ, 2024. 52 с. Візуальне супроводження дисципліни (мультимедійні презентації).
4. Фонд тестових завдань з дисципліни.
5. Інше методичне забезпечення, розміщене на платформі Moodle.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Адізес І. Командне лідерство. Як порозумітися з будь-яким менеджером. Київ : Наш формат, 2019, 304 с.
2. Андрейченко А. В. Управління проектами в парадигмі бізнес-лідерства : навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 36 с.
3. Дудкін П. Д., Мосій О. Б., Владимир О. М. та ін. Організаційна поведінка. Аспекти ефективного підприємництва. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2015. 252 с.
4. Комарова К.В., Коляда С.П. Лідерство: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дніпро: 2017. 430 с.
5. Кузьмін О.Є. Керівництво організацією: навч. посібн. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2008. 244 с.
6. Лідерство : навч.-метод. посіб. для студ. економ. спец. закл. вищ. освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Г. М.

Чирва. Умань, 2022. 200 с

7. Лідерство та комунікації в організації : навчальний посібник / упорядники: Н. Я. Михаліцька, М. Р. Яцик. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 512 с.

8. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. Івано-Франківськ : «Лілея-НВ». 2015. 296 с.

9. Keow Ngang Tang Leadership and Change Management. Singapore : Springer, 2019. 74 p.

Додаткова

1. Андрейченко А. В. Перспективи використання кадрового потенціалу в розвитку аграрного сектору економіки (на прикладі безвідходного виробництва). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, червень 2020. No 17(45). С. 4–8.

2. Андрейченко А. В., Горбаченко С. А. Поєднання індивідуальних та командних професійних компетенцій у сучасному управлінні. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління: зб. наук. пр. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2017. Т. 16, вип. 3 (37). С. 151–160.

3. Гузар О. Комунікативне лідерство керівників освітніх закладів: навч. посібн. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.

4. Дороніна М. С. Культура ділового спілкування і партнерства : навч. посібн. Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. 204 с.

5. Калашнікова С.А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства: монографія. Київ : Київськ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2010. 380 с.

6. Кеннеді Г. Домовлятися завжди. Як досягати максимуму в будь-яких переговорах. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016, 336 с.

7. Крейг Н. Лідерство починається з призначення. Київ : Фабула, 2019, 240 с.

8. Морозов В. В., Чередніченко А. М., Шпильова Т. І. Формування, управління та розвиток команди проекту (поведінкові компетенції) : навч. посіб. Київ : Таксон, 2009. 464 с.

9. Нестуля О.О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера: навч. посібн. Київ : Знання, 2013. 287 с.

10. Розвиток лідерства; за заг. ред. І. Ібрагімової. Київ : Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. 400 с

10. ІНФОРМАЦІЙНІ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Верховна Рада України. URL: www.rada.gov.ua
2. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
3. Електронний каталог бібліотеки ОДАУ. URL: <http://lib.osau.edu.ua:8080/>
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Основні компетенції лідерства. URL: http://www.psagency-agencefp.gc.ca/leadership/klc-ccl/information_kits_e.asp.
6. Українська електронна бібліотека. URL: <http://www.biblioteka.org.ua>